

SA BUKA TE NEHEMAEA Sa Vinabakala

Sa Buka te Nehemaea si ka made pinaqahana: (1) Sa pinule te Nehemaea pa Zerusalema, sapu garunia sa banara lavata pa Pesia pude la qavuna si asa pa Ziuda. (2) Sa kinuri puledi rina goba pa Zerusalema. (3) Tiro va nabua e Ezara sa Tinarae te Tamasa, meke na hinelahelae tadi na tinoni koari na dia sinea. (4) Meke kaiqa tinavete pule te Nehemaea sa qavuna pa Ziuda.

Keke nati ginugua arilaena sapu ta dogoro koasa buka, si na kinuberena sa kinalavarae lohina te Nehemaea koe Tamasa, meke sari nana vinaravara la koa Sa doduru totozo.

Sari na Nati Pinaqapaqahana sa Buka

Sa pinule te Nehemaea pa Zerusalema. Hinia 1:1 kamo Hinia 2:20

Ta kuri pule sari na goba pa Zerusalema. Hinia 3:1 kamo Hinia 7:73

Ta tiro sa Tinarae te Tamasa, meke tava vaqura pule sa vinariva egoi. Hinia 8:1 kamo Hinia 10:39

Kaiqa Tinavete Pule te Nehemaea. Hinia 11:1 kamo hinia 13:31

¹ Hie sa vivinei te Nehemaea sa tuna Hakalaea.

*Balabala Sigitia Nehemaea sa Popoa
Zerusalema*

Pa sidara Kesileve*, koasa vina hiokona puta vuaheni sipu koa banara lavata se Atazekisesi pa Pesia, si koa si arau Nehemaea pa Susa, sa nati vasileana lavata. ² Se Hanani sapu keke koari na tasiq, si kamo mae koa rau. Asa meke kaiqa tie pule si tiqe kamodi, mae guadi pa Ziuda. Meke nanasi rau si arini sapu vea gugua sari tie Ziu saripu koa pa tina raovo^d meke tiqe pule ladi, meke vea gugua sa popoa Zerusalem.

³ Zama si arini koa rau sapu sarini pu tiqe pule la pa Ziuda si lopu koa va leana. Noma hola sa dia tinasuna meke dono va gorei dia kana. Sa goba pa Zerusalem si ta huara gore, meke sari na sasadana si ta sulu pa nika.

⁴ Totoso avosi rau si hire si hoqa habotu si rau meke kabo. Koari kaiqa rane si kuliusu si rau, koa madi pa ginani meke varavara la koasa Tamasa pa Manauru. Zama si rau,

⁵ “Zihova Tamasa pa Manauru! Agoi si na Tamasa Lavata, meke matagutu nigo gami si Goi. Lopu hite sekea Goi sa Mua vinariva egoi nabuna pa Mua tataru, koa rini pu tataru nigo meke kopu ni sari na Mua tinarae. ⁶ Avoso mae koasa qua vinaravara, Mamu dono gore mae meke dogorau varavaraqu rane na boni, varavara poni sari na Mua nabulu, sari tie Izireli. Helahelae atu si rau, sapu gami na tie Izireli si ele va sea atu koa Goi. Uve, arau meke sa qua tatamana ba ele sea tugo. ⁷ Ele tavete kinaleana si gami koa Goi, na lopu va tabei gami sari Mua ginarunu, vina turu, na

* **1:1** Sa sidara Kesileve si tata la pa sidara Ok'toba kamahire.

tinarae saripu ponini gami Goi koe Mosese sa Mua nabulu.

⁸ Mamu balabala ia gua sapu tozi nia Goi se Mosese, ‘Be lopu soto va nabu si gamu na tie Izireli pa linuliqu Rau, si kaqu talahuaraeni gamu Rau koari na votiki butubutu.* ⁹ Ba be kekere pule mae koa Rau si gamu, meke tavetia sapu gua garununi gamu Rau, si kaqu turana puleni gamu Rau. Be guana ele talahuarae lamae si gamu pa ninae vasina seudi pa kasia popoa, ba kaqu va pule maeni gamu Rau koasa vasina sapu ele vizatia Rau pude vahesi Au gamu.’*

¹⁰ Kei Zihova, hire sari na Mua nabulu, sari na Mua tie soti. Agoi vata rupahi pa tinapusi si arini koasa Mua niniranira lavata. ¹¹ Mamu avoso mae koasa qua vinaravara, meke koari na vinaravara tugo tadi kaiqa Mua nabulu pu hiva va lavatigo si Agoi. Mamu va mataqarau pa rane ninoroi, mamu sovutia sa banara lavata, pude tataru nau.”

Koari na rane arini si na tie tuqe na kopu kapa napo vaeni tanisa banara lavata si arau.

2

La pa Zerusalem se Nehemaea

¹ Pa sidara Nisani* koasa vina hiokona vuahenina sa binaṇara te Atazekisesi, si kamo sa totoso pude napo vaeni sa banara lavata, ke paleke la nia rau koasa sa nana vaeni. Na lopu ele hite

* **1:8** Liv 26:33 * **1:9** Diut 30:1-5 * **2:1** Sa sidara Nisani si tata la koasa sidara Epirili kamahire.

dogorau sa dono talotanaqu si rau. ² Ke nanasau sa banara, “Na vegua ke dono talotana si goi? Na lopu mohomu si goi, gina kaiqa ginugua nomadi si tasuna ni goi,” gua si asa.

Matagutu sisigiti si rau, ³ meke olana, “Mani toa hola sa mua binanara ninae rane! Vea meke kote lopu talotana si rau? Ura sa vasileana nomana vasina ta pomunae sari na tiatamaqu si korapa koa ta huara eko nana, meke sari na sasadana si sului na nika.”*

⁴ Meke nanasa sa banara lavata, “Nasa si hiva nia goi?” Varavara golomo la si rau koasa Tamasa pa Manauru, ⁵ meke tiqe zama la koasa banara lavata, “Be guana qetu sa banara, meke leana atu koa goi sa qua tinepa, si va malumu au maqu pule la pa popoa Ziuda, koasa vasileana tadi na lovudi rina tiatamaqu, pude maqu la kuri pulea sa vasileana lavata asa.”

⁶ Meke va egoa sa banara lavata sa qua tinepa. Totoso habotu kapae nana koasa sa nana kalaho si nanasau sa banara si arau sapu vea seunae gua si kaqu taloa si rau, meke panavisa si kote pule mae gua, meke tozi nia rau si asa.

⁷ Zama tugo si rau koasa banara, “Be guana leana koasa banara si mani va malumu maeni sari na leta la gua koari na qavuna pa kali lodu rimatana sa Ovuku Iuparetisi, pude tozi ni si arini pude va malumau pude ene hola la pa popoa Ziuda, meke lopu ta soara. ⁸ Meke va mae ia tugo sa si keke leta la koe Asapa, sa tie sapu kopu ni sari na hudahuda tanisa binanara, pude mani poni nau labete tana barabara tadi

* **2:3** 2 Ban 25:8-10; 2 Koron 36:19; Zer 52:12-14

na sasadana sa vetu hakehakei ululuna tadi na tie varipera sapu tata pa Zelepade, tana gobana sa popoa Zerusalema, meke sa vetu sapu kote la koa ia rau.” Meke va malumu maeni sa banara lavata sari doduru pu tepai rau koasa, sina sa limana Tamasa si toka nau.

⁹ Garunu luli ni sa banara lavata koa rau si kaiqa palabatu varipera, meke keke qeto minate varipera koi hose, meke la gua koari na qavuna pa Pinaqaha Popoa pa Kali Lodu Rimata koasa Ovuku Iuparetisi si rau. Vasina si vala ni rau sari leta tanisa banara lavata koari na qavuna.

¹⁰ Ba totoaso avoso nia e Sanibalati, sa tie pa Beti Horoni, meke se Tobaia, keke koimata pa popoa Amoni^d, sapu keke tie si mae pude tokani sari na tie Izireli gua, si lopu qetu hokara si sari karua.

¹¹ Ke kamo la pa Zerusalema si rau, meke hola ka neta rane, ¹² si topue vura si rau pana boni; kaiqa tie si luli koa rau. Lopu tozi nia rau si keke tie koasa hiniva sapu poni nau Tamasa pude tavetia pa Zerusalema. Keke kurukuru koi mo si turania gami; asa mo sapu koi ia rau. ¹³ La gua si rau koasa Sasada Lolomo, hola nia sa Bukaha Noki, meke kamo la koasa Sasada Remoremo pude viliti sari goba ta huaradi meke sasada ta suludi. ¹⁴ Meke la si rau koasa Sasada Berukehe, meke sa Kopi Tanisa Banara. Vasina si lopu boka hola sa kurukuru sapu koi ia rau, ¹⁵ ke luli sagea rau sa Lolomo Kidoroni meke vilitia sa goba. Beto si ene kekere pule si rau meke nuquru pule gua koasa Sasada Lolomo.

¹⁶ Sari palabatu koasa vasileana nomana si lopu gilania pavei si la gua arau ba be nasa

si tavetia rau. Sina lopu ele tozia rau si keketona koari na tie Ziu turanaqu, ari na hiamā, na koimata, sari palabatu, babe sari kaiqa tie pule pu kote somana koasa tinavete. ¹⁷ Beto asa si zama koa rini si rau, “Gilana valeania mia gamu sa tinasuna sapu koa ia gita, sa popoa Zerusalemā si ta huara meke koa eko gua mo asa, meke sari sasadana si sului na nika. Ke aria, mae mada kuri pulea sa gobana sa vasileana Zerusalemā, pude va kokoi ia sa nada kinurekure.” ¹⁸ Meke vivinei nia rau koa rini sa tinurana tanisa limana Tamasa koa rau, meke gua tugo sa zinama sapu zama mae nia sa banara lavata koa rau.

Meke olaña si arini, “Aria mada podalae kurikuri pule!” Gua meke podalae si arini koasa tinavete leana.

¹⁹ Ba sipu avoso nia ri Sanibalati sa tie pa Beti Horoni, se Tobaia sa tie Amoni, meke se Qesemi sa tie Arabi, sa mami binalabala si va sisireni gami, na dono va gore gami rini, meke zama, “Na sa si korapa tavetia gamu? Hiva va gugue la si gamu koasa banara lavata?” gua si arini.

²⁰ Olaña si arau, “Sa Tamasa pa Manauru kote tokani gami pude boka va hokotia gami sa kinurina sa goba. Na gami si na nabulu Tanisa meke kote podalae kuri pulea gami sa goba hie. Ba gamu si loke mia hinia pa Zerusalemā meke lopu boka zama nia tugo gamu podalae pukerane.”

3

Sa Kinuri Pulena sa Goba pa Zerusalemā

¹ Guahe sa kinuri pulena sa goba koasa vasileana lavata. Se Eliasibi, sa nati hiama, meke sari hiama turanana, si kuri pulea sa Sasada Tana Sipi. Va madia rini si asa, meke tavete nia tukutukuana rini. Sa goba sapu tuvakia rini si kamo la gua koasa Vetu Hakehakei Ululuna Tadi Keke Gogoto meke sa Vetu Hakehakei Ululuna Te Hananelo.

² Sari tie pa Zeriko si hodana la sa tinavete, meke e Zakura, sa tuna koreo e Imiri, si tuvakia sa goba pa kali dia rini. ³ Sari na tinoni pa tutina e Hasena si kuri pulea sa Sasada Igana. Va garo lani rini sari na huda nomadi meke veko lani sari tukutukuna meke va soto i sari na roto koari na tukutuku.

⁴ Meremoti, sa tuna koreo e Uraea, sapu sa tuna sa tuna e Hakozi, si tuvakia sa kukuru goba pa kalidia. Hoda la si tuvakia e Mesulama, sa tuna koreo e Berekaea, sapu sa tuna koreo e Mesezabeli meke kalina sa si tuvakia e Zedoki, sa tuna koreo e Bana.

⁵ Meke ari tie pa Tekoa si tavetia sapu kukuruna la pule, ba sari dia palabatu koasa vasileana asa si korodia tavetavete kaurae koari na tie tuturana.

⁶ Ari Zoiada, sa tuna koreo e Pasea, meke Mesulama, sa tuna koreo e Besodea, si kuri pulena sa Sasada Zesana. Va garo lani rini sari na huda nomadi meke veko lani sari tukutukuna meke va soto i sari na roto koasa tukutuku.

⁷ Pa kali dia rini si tuvakia ari Melatia sa tie pa Qibione, e Zadoni sa tie pa Meronoti, meke sari na tie pa Qibione meke Mizipa. Pa Mizipa koa sa

vetu tanisa qavuna pa Pinaqaha Popoa pa Kali Lodu Rimata koasa Ovuku Iuparetisi.

⁸ Hoda la si tuvakia e Uzieli, sa tuna koreo e Haraea, asa sapu hoke tavete tinitoṇa qolo. Meke hoda la koasa si tuvakia e Hananaea, sa tie tavetavete lumu humana lea. Tadi rini tinavete si kamo la gua koasa Goba Marepaha.

⁹ Repaia, sa tuna koreo e Huri, sa koimata pa keke kukuruna sa popoa pa Zerusalema si tuvakana sa kukuruna la pule.

¹⁰ Hoda la si tuvakia e Zedaia sa tuna koreo e Harumapu, na tata koasa nana vetu, meke e Hatusi sa tuna koreo e Hasabinea si tuvakia sapu hoda koasa.

¹¹ Ari Malikiza sa tuna koreo e Harimi, meke e Hasubu sa tuna koreo e Pahati Moabi si tavetia si keke kukuruna pule meke arini tugo tavetia sa Vetu Hakehakei Ululuna tana Oputu.

¹² E Salumu sa tuna koreo e Halohesi, sa koimata pa keke kukuruna pule pa Zerusalema, si tuvakia si keke kukuruna sa goba. Ari na tuna vineki na toka nia koasa tinavete.

¹³ Hanunu meke sari tie pa Zanoa si kuria sa Sasada Lolomo. Tavete vaqura pule ia rini meke veko nia tukutuku meke va soto lani rini sari na rorotoana. Tuvaka pulea tugo rini sa goba sapu made gogoto made navulu mita gelena gua, kamo la gua koasa Sasada Remoremo.

¹⁴ Sa Sasada Remoremo si tuvakia e Malikiza sa tuna koreo e Rekabi, sa palabatu koasa vasileana pa Beti Hakeremi. Asa kuri pulea meke tavete nia tukutukuna meke soto lani sari na rorotoana.

¹⁵ Sa Sasada Bukaha si e Salumu na tuvaka pulea. Asa si tuna koreo e Kolohoze, sa palabatu

koasa vasileana pa Mizipa. Va aqoro nia ipi sa sa sasada, veko lani sa sari na tukutukuna, meke va soto lani rorotoana sa. Asa tugo tuvakia sa gobana sa Kopi Sailomi, sapu tata koasa Inuma tanisa Baṇara, kamo la gua koasa halehaleana sapu gore la koasa vasileana lavata te Devita.

¹⁶ E Nehemaea sa tuna koreo e Azubuki, sapu palabatu nia sa vasileana pa Betizuru, si kuri pulena sa kukuru goba sapu kamo la koasa lovu te Devita, sa kopi naḡiti kolo, meke sa vetu tadi na tie varane.

Sari na Tie Livaeti saripu Tavetavete koasa Goba

¹⁷ Hoda la si ari na tie Livaeti si tuvatuva koasa goba pa tinuraṇa te Rehumī, sa tuna koreo e Bani. Beto asa si e Hasabia sa palabatu pa vasileana pa Keila, si tavetavete poni sari kasa pa nana vasileana.

¹⁸ Hoda la koasa si tuvakia e Binui sa tuna koreo e Henadadi, sa palabatu pa kukuruna sa vasileana pa Keila.

¹⁹ Hoda la pule si e Ezera sa tuna koreo e Zesua, sa palabatu pa Mizipa, si tuvakia sapu podalae pa kenuna sa vetu kopu tinitoṇa varipera, kamo la gua koasa iiona sa goba. ²⁰ Hoda la koasa si e Baruku sa tuna koreo e Zabai, si naliṇali tuvakia sa kukuru goba podalae koasa polona meke kamo la gua pa sadana sa sasada vetu tanisa nati hīama kenukenuē se Eliasibi. ²¹ Hoda la koasa si e Meremoti, sa tuna koreo e Uraea meke na tuna sa tuna koreo e Hakozi, si tuvakia sa kukuruna sa goba podalae pa sadana sa sasada vetu te Eliasibi kamo pa hukiḡukirina sa nana vetu.

Sari na Hiamu pu Tavetavete koasa Goba

²² Hoda la pule si ari na hiamu pu maedi gua koari na vasileana pa vari kalina Zerusalem na tuvakia sa kukuruna sa goba. ²³ Pa kali dia arini si ari Benisimane meke Hasubu si tuvakia sapu pa kenuna sa dia vetu. Meke e Azaraea sa tuna koreo e Maseia, sa tuna koreo e Ananaea, si tuvakia sapu pa kenuna sa nana vetu. ²⁴ Hoda la si e Binui sa tuna koreo e Henadadi, si tuvakia sapu podalae koasa vetu te Azaraea meke kamo la gua koa sa iiona sa goba. ²⁵⁻²⁶ Meke e Palalo sa tuna koreo e Uzai si tuvakia sapu podalae koasa iiona sa goba, meke kamo koasa vetu hakehakei ululuna pa kalina sage sa vetu banara tata koasa vasina kokoana tadi na tie kopu.

E Pedaia sa tuna koreo e Parosi meke sari na nabulu pa Zelepade sapu koadi koasa togere pa Opeli si tuvakia sapu kamo la pa keke vasina tata koasa Sasada Kolo pa kali gasa rimata meke sa vetu hakehakei ululuna sapu tata koa sa Zelepade.

Kaiqa Votiki Tie Tavetavete

²⁷ Hoda la koarini si ari na tie pa Tekoa tuvakia keke kukuru goba pule, sapu podalae koasa vetu hakehakei ululuna kamo koasa goba pa Opeli. ²⁸ Kali sage koasa Sasada Hose si ari na hiamu si tuvatuvaka vasina, hopeke tuvakia rini sa goba sapu totošo pa kenudia vetu. ²⁹ Hoda la koarini si tuvakia e Zedoki sa tuna koreo Ima pa kenuna sa nana vetu. Pa kalina la koasa si e Semaea sa tuna koreo e Sekanaea, sa tie kopu pa Sasada Kali Gasa Rimata, si tuvakia sa goba. ³⁰ Hoda la si e Hananaea sa tuna koreo e Selemaea meke e

Hanunu, sa tuna koreo vina onomo e Zalapa, si tuvatuvaka. Hoda la si tuvakia e Mesulama sa tuna koreo e Berekaea pa kenuna sa nana vetu.

³¹ Hoda la koasa si e Malikiza, sa tie hoke tavete tin̄itoṇa qolo, si tuvaka kamo la gua koari na vetu tadi na tie tavetavete pa Zelepade, meke sari na tie holuholu, pa kali karovo koasa Sasada Viliviliti meke seu kamo la koasa lose pa kali sage koasa iio* tata koasa lose panauluna sa iiona sa goba.

³² Meke ari na tie hoke tavete tin̄itoṇa qolo meke sari na tie holuholu likakalae si tuvakia sa kukuruna sa goba vina betobeto, podalae koasa lose pa iio meke kamo la gua koa sa Sasada Sipi.

4

Va Kilasi e Nehemaea saripu Va Karia sa Nana Tinavete

¹ Sipu avoso nia Sanibalati sapu korapa kuri pulea gami na tie Ziu sa goba, si ta naziri hola si asa, meke podalae va sisireni gami na noṇoṇoṇa gami sa si gami. ² Pa kenudia ri nana baere, meke sari na tie varipera pa Sameria si zama si asa, “Nasa si korapa hiva tavetia ri na tie Ziu malomalohorodi hire? Vegua, kote boka kuri pulea rini sa goba? Vegua, kote boka vukivukihi sari? Boka va hokotia rini sia pa keke rane? Kaqu boka kurikuri pule ni rini sari patu sapu ele ta suludi meke ele koa koari na remoremo?”

³ Se Tobaia sapu turu kapaena pa kalina Sanibalati si zama guahe, “Na sa si korapa kuria

* **3:31** Sa Sasada Varigara lopu bakala, gina na vasina varigara sari na tie tavetavete.

rini? Be na pokese* ene lulia pana uluna ba kote huara mo sa goba.”

⁴ Ke varavara si rau, “Kei mami Tamasa, Mu avoso mae gami. Va tia pule lani sari dia ninovanovala pa batudia teledia. Madi ta raovo si arini la pa votiki popoa. ⁵ Lopu va paere i sari kinaleana sapu taveti rini, lopu mulini ni sari dia sinea, ura ele zama nonovalala gami rini si gami pu korapa tavetavete.”

⁶ Ke kurikuri pule si gami koasa goba osolae kamo a gami kukuruna sa ululuna sa goba, sina tavetavete nalinali hola sari na tinoni.

⁷ Ba sipu avoso nia ri Sanibalati, e Tobaia, sari na tinoni pa Arebia, na Amoni, meke Asidodi, sapu korapa latu sa kinurina sa goba pa Zerusalem, meke sari na lolomo pa goba si ta tuvaka tuku, si ta naziri hola dia. ⁸ Vari vivinei sari kasa doduru meke kuhana nia arini pude mae raza ia sa popoa Zerusalem, pude va nunala gami, gua. ⁹ Ba varavara la si gami koasa mami Tamasa, meke veko tie pude kopu koari na kana, rane na boni.

¹⁰ Ba koa nana pa Ziuda si keke kina ke-bokebo sapu zama gua hie,
“Ele malohoro luli sa niniranira tadi na tie tavetavete,
meke soku sari na remoremo patu huaradi pude va rizu pani,

ke lopu kaqu boka kuri pulea gita sa goba,” gua.

¹¹ Meke zama tugo sari mami kana, “Kote lopu nonoga ia rini si ele pa vari korapadia tu si gita meke seke va matei, meke va noso pania

* 4:3 Sa pokese si noma guana pusi.

sa tinavete,” gua. ¹² Meke sari na tie Ziu, saripu koa tatadi koari na mami kana si mae pilipule meke va balau gami, “Mi luara pania sa popoa Zerusalema, mamu pule mae pa vasileana,” gua.

¹³ Ke veko tie si rau koari na vasidi pepekaadi koasa goba pude ta dogoro si arini. Veko tie luli gua koari dia puku tatamana si arau, tuqei na dia vedara, hopere na bokala.

¹⁴ Dono viliti si arau meke gasa turu meke zama koari na palabatu, koimata meke sari doduru tie, “Lopu matagutu ni sari tie hire. Mi balabala ia sa Baṇara lavata sapu variva holoqoruna; mamu varipera poni sari na tasimia, mia koburu koreo na vineki, mia barikaleqe, meke mia kinoa tatamana.” ¹⁵ Totoso avoso nia rina mami kana sapu ele tumae nia gami sa dia kinuhana, meke sapu ele huara pani Tamasa sari na dia hiniva tomedi, si pule beto la koasa goba si gami, hopeke la koari na mami tinavete.

¹⁶ Podalae koa sa rane asa si kukuruna sa qua tie si tavetavete meke kukuruna si turu kopu, sagei na dia poko varipera meke tuqe hopere, lave meke na bokala. Ari na koimata si zukai sari na tie Ziuda ¹⁷ pu korapa kurikuri pa goba. Arini pu palepaleke mae ginerigeri, si palepaleke pa kali lima, meke kali limadia si tuqei rini sari na tinitonā varipera. ¹⁸ Doduru tie tavetavete si dikuru nia pa kali kopetedia sa magu varipera. Ba sa tie ivu buki si koa mo pa kaliqū rau.

¹⁹ Zamai rau sari na palabatu na koimata meke sari na tinoni, “Noma hola sa tinavete meke koa vari seui sisigiti si gita koasa goba. ²⁰ Ke pana avosia gamu vasina kabo sa buki, si mi varigara

mae koa gami vasina. Sa nada Tamasa kote varipera poni gita.” ²¹ Ke doduru rane, podalae munumunu vaqavaqasa kamo sapu vura sari pinopino pana boṇi, si kaiqa ri na tinoni si tavetavete koasa goba, meke kaiqa si taṇini hopere meke turu kopu.

²² Pa totoaso asa si tozi ni rau sari na palabatu pa tinavete, sapu arini meke sari dia tie tavetavete si kaqu koa hola mo pa Zerusalema pana boṇi, pude boka kopu nia rini sa vasileana nomana pana boṇi, meke pana rane si kote tavetavete si arini. ²³ Arau si pana boṇi ba lopu hite va gorei rau sari qua poko, meke gua tugo sari na turaṇaqu, qua nabulu, meke qua tie kopu tini. Meke doduru gami si taṇini beto tinitoṇa varipera doduru totoaso.

5

Sa Ninovaladi ri na Tie Habahuala

¹ Ego, sari na tie meke dia barikaleqe, va vura ia si keke qinumiquimi nomana koa keke dia tinasigiti koari na tasidia, tie Ziu. ² Zama si kaiqa, “Gami meke sari mami koburu koreo na vineki si soku hola, ke na ginani si kaqu vagia gami pude toa si gami,” gua.* ³ Kaiqa pule si zama, “Totoso kamo sa soṇe si lopu boka hobei gami sari mami lipulipu ke vagi gamu sari mami pepeso, na inuma vaeni meke mami vetu kinoa pude boka vagi ginani si gami,” gua.

* **5:2** Tavetavete si arini pa Zerusalema meke lopu boka kopu valeani rini sari na dia inuma, ke papaka sa ginani babe ta evaṇa sa soṇe tugo.

⁴ Ba zama pule sari kaiqa, “Vagi paki poata si gami pude boka tabaria sa takisi tanisa banara pa Pesia, takisi koa ri na mami inuma huiti na inuma vaeni. ⁵ Gita si keke mo pa masa na ehara, meke pa keke butubutu mo, meke sari mami koburu si leadi kekenono gugua mo tadi kasa. Ba va pinausu i tu gami sari na mami koburu. Kaiqa ri na tumami vineki si ele ta holuholue pude na pinausu. Ba loke mami niniranira si gami, sina sari na mami pepeso, na mami inuma vaeni si ele ta vagi taloa koa gami.”*

⁶ Totoso avosi arau sari dia vinevehe si ta naziri hola si arau. ⁷ Koa balabala paki si arau meke tiqe la vura zinama koari na palabatu na koimata. Tozi ni arau, “Vagi tomo poata si gamu koari na lipulipu tadi na tasimia!” Ke tioko ia rau si keke vinarigara tadi doduru tie pude va tonotia sa tinasuna hie,* ⁸ meke zama, “Gami si ele podeke sisigitia pude vagi pule ni gami sari tasida tie Ziu pu ta holuholue la koari na butubutu huporodi. Ba kamahire gamu si holuholu ni sari na tasimia meke koa gita mo teleda si tava holuholu sari tasida!” Lopu kulu sari na koimata meke loketona boka zama nia. ⁹ Ke zama hola la tu si arau, “Gua sapu tavetia gamu si lopu tonoto. Vegua, lopu kaqu ene tu si gamu koasa minatagutuna sa Tamasa? Lopu leana sisigiti pude poni lolomo sari nada kana, sari butubutu huporodi pude va kurekure gita.

* **5:5** Sari na tie tagotago si vagi sari na koburu na inuma sina lopu boka tabari ri na habahuala sari na dia lipulipu koari na tie tagotago. * **5:7** Ekd 22:25; Liv 25:35-37; Diut 23:19-20

¹⁰ Arau meke sari tasiqū meke sari qua tie ba poni lipulipu tugo sari tie pa poata meke ginani. Ba kamahire si mada veko pani sari na gale, mani lopu kilu ta lipu. ¹¹ Kamahire tugo va pulei sari dia pepeso na inuma vaeni, hudahuda olive na dia vetu meke loketoŋa pule si kote ta tabara.”

¹² Meke olaŋa sari na koimata, “Kote va pulei gami. Kote tavetia gami gua sapu tozia goi.”

Meke tioko vagi rau sari na hiama, meke zama tokotokoro pa kenudia sari na palabatu na koimata pude tavetia rini gua sapu ele va egoa rini. ¹³ Meke siburu nia rau sa poko sapu dokoho nia arau meke zama, “Kaqu siburu gunia hie sa Tamasa sa vetu meke na tinago tanisa tie pu lopu kopu nia sa vina tatara hie. Ke mani ta siburae sa tie meke tava kokoba si asa.” Sari doduru tie pu koa koasa totoŋo asa si zama, “Emeni,” meke vahesia rini se Zihova. Meke kopu nia ri na koimata sa dia vina tatara.

Sa Hahanana Leana te Nehemaea

¹⁴ Koari ka manege rua vuaheni sipu koa na qavuna si arau pa popoa Ziuda, podalae pa vina hiokona puta vuaheni sipu koa baŋara se Atazekisesi pa Pesia, kamoā sa vina toloŋavulu rua vuaheni tanisa, si lopu hite henai arau meke sari na turaŋaqu sari na ginani pu ta tozi ni pude tanisa qavuna. ¹⁵ Ba sari qavuna pu koa kekenu koa rau si va palekeni koari tie sari hiniva mamatadi hola meke vagi ginani na vaeni tugo koarini meke made ŋavulu puta poata siliva pa hopeke rane si arini. Sari dia nabulu ba somana ŋonovali tugo sari na tie. Ba arau si lopu gua asa sina pamaŋa nia rau sa Tamasa.

¹⁶ Ba veko pule nau si rau koasa kinurina sa goba. Sari doduru qua tie si varigara beto vasina pude tavetavete; lopu keke pepeso si vagia gami.

¹⁷ Doduru totoaso si poni rau pa qua tevolo si ka keke gogoto lima navulu puta tie Ziu meke sari na dia palabatu, gua tugo sari votiki butubutu tie pa vari likohaena sa popoa Ziuda pu mae koa rau. ¹⁸ Doduru rane si keke bulumakao, onomo sipi bonabonadi, meke kobi na kokorako si va nama poni rau si arini, meke pa doduru vina manege puta rane si hoke va hia vaeni vaquradi si rau. Gua ba lopu hoke hatai rau sari ginani sapu ta hia nia sa qavuna sina lopu boka sari na tie pude poni au.

¹⁹ Kei qua Tamasa, Mu balabala au koasa Mua tataru, koari doduru tinavete pu tavete poni ni rau sari na tinoni hire.

6

Kuhana nia Rini se Nehemaea

¹ Ego, avoso nia ri Sanibalati, Tobaia, e Qesemi meke sari mami kana sapu ele va hokotia gami sa kinurina sa goba meke loke lolomo si koa hola, ba pa totoaso asa si lopu ele va sotoi gami sari na tukutuku koa ri na sasada. ² Ke garunu mae nia ri Sanibalati e Qesemi si keke inavoso koa rau, pude la tutuvi sari kara pa keke vasileana koasa pezara pa Ono. Hie si na dia sinekesekei mo pude novalau si arau. ³ Garunu la inavoso si rau koa rini sapu zama guahe, “Korapa tavetia rau si keke tinavete nomana, ke lopu boka luaria rau meke atu vasina. Na vea ke kote noso veko pania tu arau sa tinavete meke gore atu tu koa gamu?”

⁴ Ka made totoſo garunu mae nia rini koa rau sa tinepa pude tutuvi gua, meke kekeŋonoŋo lamo sa qua inolana la koa rini.

⁵ Ba pa vina lima totoſo si garunu mae nia Sanibalati koa rau sa nana nabulu meke sa inavoso si koa pa keke leta ſapu tukele ekona mo.

⁶ Guahe si ta kubere,

“Na vivinei si ene koari na votiki butubutu pa vari likohaena sa popoa, meke tozia tugo e Qesemi ſapu agoi meke sari na tie Ziu si korapa kuhana nia pude kilua sa qinavuna nomana, gua ke korapa kuri pule ia gamu sa goba. Meke zama tugo sa vivinei ſapu agoi si korapa hiva baŋara gua, ⁷ ke ele vizata mua poropita si agoi pude tozi vura nia pa Zerusalemā ſapu agoi si na baŋara pa popoa Ziuda, gua. Na kote avoso nia sa baŋara pa Pesia si hie. Gua ke mae mada vari vivinei nia gita kara si hie.”

⁸ Olana pule la gua he si arau koasa, “Loketoŋa ſapu gua zama nia goi sana si korapa ta evana. Telemu mo va podoi pa mua binalabala ſapu arini.”

⁹ Podekia rini pude va matamatagutu gami. Balabala ia rini ſapu kote malohoro si gami meke lopu boka va hokotia gami sa tinavete. Ba varavara guahe si rau: “Kamahire, Tamasa Mu va ninira au!”

¹⁰ Keke rane si la si rau pa vetu te Semaea, sa tuna koreo e Delaea, sa tuna koreo e Mehetabeli, ſapu lopu boka vura pa nana vetu. Zama mae si asa koa rau, “Aria mada vari tutuvi pa vetu te Tamasa, pa korapa Zelepade, mada roto va nabui sari sasada, sina korapa mae sari pude va mate

igo, pana boni kote mae si arini pude va mate igo.”

¹¹ Ba olaña si arau, “Vea, sa tie gugua arau si garoqu pude govete meke tome? Meke sa tie gugua arau si boka nuquru pa Zelepade meke ta harupu? Koroqu, lopu kaqu la si arau.”

¹² Vilitia rau pa qua binalabala meke dogoria rau sapu lopu ta garununa koe Tamasa si asa, ba ari Tobaia mo e Sanibalati tabaria se Semaea pude mae zama nia sa zinama te Tamasa pa guguaqu rau. ¹³ Tabaria mo rini si asa pude va matagutau meke tavete va sea, pude novalia sa pozaqu meke va kurekure au koari na tie. ¹⁴ Varavara si arau, “Tamasa Mu balabala ia gua sapu tavetia ri Tobaia e Sanibalati, Mamu va kilasi si arini. Mamu balabala ia tugo sa barikaleqe poropita se Noadia meke sari doduru poropita pule pu podekia pude va matagutau si arau.”

Sa Vina Hokotona sa Tinavete koasa Goba

¹⁵ Hola lima navulu rua rane si hokoto sa tinavete koasa goba pa vina hiokona lima rane koasa sidara Eluli. ¹⁶ Sipu avoso nia ri na mami kana na votiki butubutu pa vari likohae mami sapu gua asa, si matagutu meke kurekure si arini. Gilania rini sapu sa tinavete si tava hokoto pa tinokae tanisa mami Tamasa.

¹⁷ Koari na totoaso arini si garugarunu la leta sari na koimata pa Ziuda koe Tobaia meke sari nana inolana si kamokamo pule la tugo koarini. ¹⁸ Sokudi ari na tinoni pa Ziuda si koa pa kalina te Tobaia, sina na roroto si asa te Sekanaea, sa tuna koreo e Ara, na tie Ziu. Meke sa tuna

koreo e Tobaia sapu se Zehohanani si haba ia sa tuna vineki e Mesulama, sapu sa tuna koreo e Berekaea. ¹⁹ Meke sari tie si hoke mae vivinei ni koa rau sari na tinavete leadi te Tobaia, meke hoke paleke pule lani rini koa sa sari na qua zinama. Meke kubere pilipule mae si asa koa rau pude va matagutu au gua.

7

¹ Sipu ele ta kuri va hokoto sa goba, meke ele tava soto sari na tukutuku koari na sasada, si ta vizata vagi sari na tie kopu pa Zelepade, sari tie kerakera, meke sari kaiqa tie Livaeti pule.

² Vala nia rau sa kinopuna sa vasileana lavata pa Zerusalema koasa tasiqk koreo se Hanani meke gua tugo se Hananaea sa tie sapu palabatudi ri na tie varipera pu kopu pa goba. Na tie tonoto meke ta ronuna se Hananaea, meke sa Tamasa si pamaña hola nia sa. ³ Tozi ni rau sari karua sapu sari sasada pa Zerusalema, si lopu kaqu tava tukele osolae ele mañini sage sa rimata, meke sipu korapa koa na kopu dia sari tie kopu pa sasada totoso lodu sa rimata si tukui meke roto i sari sasada. Tozi ni tugo rau sari karua pude vizata tie kopu koa rini pu koadi pa Zerusalema, kaiqa pude kopu pa vasidi ta vizatadi meke kaiqa pude kopu tata koari na dia vetu.

*Sari Pozadi ri na Tie pu Pule Maedi koasa
Tinaraovo
(Ezara 2:1-70)*

⁴ Zerusalema si na vasileana lavata ba lopu soku tie si koa vasina, meke lopu soku vetu tugo si ele ta kuri pule. ⁵ Poni au binalabala sa Tamasa

pude varigara ni sari na palabatu, koimata, meke sari na tie pude ta kubere gore, luli gua pa dia tuti. Na dogoria rau sa buka vasina ta kubere sari pozadi meke tuti dia saripu pule kenu mae koasa tinaraovo, meke gua hire si ta kubere pa korapana:

⁶ Hire sari na tie ta raovodi sapu ta luraedi pa Babiloni meke pule mae pa Zerusalem meke pa popoa Ziuda, meke hopeke la pa dia vasileana soti. ⁷ Sari na dia koimata si ari Zerubabele, Zosua, Nehemaea, Azaraea, Ramaea, Nahamani, Modekae, Bilisani, Misipereti, Biqivai, Nehumu, meke e Bana.

⁸⁻²⁵ Hire sari pozadi, luli gua pa dia puku tuti meke sari ninaedi rini:

ari pa tuti te Parosi si ari karua tina keke gogoto hiokona rua,
te Sepatia, neta gogoto zuapa navulu rua,
te Araha, onomo gogoto lima navulu rua,
te Pahati Moabi (ari tuti te Zesua meke te Zoabi), karua tina vesu gogoto manege vesu,
te Elami, keke tina karua gogoto lima navulu made,
te Zatu, vesu gogoto made navulu lima,
te Zakai, zuapa gogoto onomo navulu puta,
te Binui, onomo gogoto made navulu vesu,
te Bebai, onomo gogoto hiokona vesu,
te Azaqadi, karua tina neta gogoto hiokona rua,
te Adonikami, onomo gogoto onomo navulu zuapa,
te Biqivai, karua tina onomo navulu zuapa,
te Adini, onomo gogoto lima navulu lima,

te Atera (sapu ta pozae Hezikaea), sia navulu
vesu,
te Hasumi, neta gogoto hiokona vesu,
te Bezai, neta gogoto hiokona made,
te Haripi, keke gogoto manege rua,
te Qibione, sia navulu lima.

26-38 Sari tie sapu tiatamadia koa i sari vasileana
nomadi hire si pule mae tugo:

pa Betilihema meke Netopa, keke gogoto vesu
navulu vesu,
pa Anatoti, keke gogoto hiokona vesu,
pa Beti Azamaveti, made navulu rua,
pa Kiriati Zearimi, Kepira, meke Biaroti, zuapa
gogoto made navulu neta,
pa Rama meke Qeba, onomo gogoto hiokona
eke,
pa Mikimasi, keke gogoto hiokona rua,
pa Betolo meke Ai, keke gogoto hiokona neta,
pa keke Nebo pule si ari ka lima navulu rua,
pa keke Ilami pule, keke tina karua gogoto lima
navulu made,
pa Harimi, neta gogoto hiokona puta,
pa Zeriko, neta gogoto made navulu lima,
pa Lodi, Hadidi, meke Ono, zuapa gogoto
hiokona eke,
meke pa Sena, neta tina sia gogoto tolonnavulu
puta.

39-42 Hire sari na tuti hiamā saripu pule mae
guadi koa sa tinaraovo:

Sari na tuna Zedaia sa tututi te Zosua, sia
gogoto zuapa navulu neta,
sari na tuna Īma, keke tina lima navulu rua,
sari na tuna Pasahuru, keke tina karua gogoto
made navulu zuapa,

sari na tuna Harimi, keke tina manege zuapa.
43-45 Sa tututi pa butubutu Livae saripu kekere puledi mae koa sa tina raovo:

Sari na tuna Zosua meke Kedimieli (tututi te Hodavaea), zuapa navulu made,
sari na tie kerakera pa Zelepade (tututi te Asapa), keke gogoto made navulu vesu,
sari na tie kopu sasada pa Zelepade (tuti tadi Salumu, Atera, Talamoni, Akubo, Hatita, meke Sobai), keke gogoto tolonavulu vesu.

46-56 Sari na tie tavetavete pa Zelepade pu puledi mae pa tinaraovo si ari na tie pu tuti gore mae:

koe Ziha, Hasupa, Tabaoti,
koe Kerosi, Sia, Padoni,
koe Lebana, Haqaba, Salamae,
koe Hanani, Qideli, Qahara,
koe Reaia, Rezini, Nekoda,
koe Qazamu, Uza, Pasea,
koe Besai, Meunimu, Nepusimi,
koe Bakubuki, Hakupa, Harahura,
koe Baziluti, Mehida, Harasa,
koe Barakosi, Sisera, Tema,
koe Nezia, meke e Hatipa.

57-59 Sari na tututi pu gore mae gua koari na nabulu te Solomone saripu pule maedi gua koa sa tinaraovo si ari:

Sotai, Sopereti, Perida,
Zala, Darakoni, Qideli,
Sepatia, Hatili, Pokereti Hazabaimi, meke e Amoni.

60 Sa doduruna sa ninaedi ri na tie pu tuti gore maedi koa rina tie tavetavete pa Zelepade meke sari na nabulu te Solomone saripu pule maedi pa tinaraovo si ari ka neta gogoto sia navulu rua:

61-62 Koa dia si ari ka onomo gogoto made navulu rua tinoni saripu tuti gore mae guadi koe Delaea, Tobaia, meke Nekoda saripu kekere pule maedi gua koa ri na vasilyana nomadi pa Tele Mela, Tele Harasa, Kerubi, Adoni, meke Imera, ba lopu boka va sosodea rini sapu arini si tuti gore mae gua koe Izireli.

63-64 Sari na butubutu hiam a saripu loka dia kinubekubere pude va sosodei sari tuti dia si ari: Hobai, Hakozi, meke Bazilai, sa tie sapu koa pa Qileadi, meke haba ia sa si keke barikaleqe pa tuti te Bazilai* ke ta poza luli mo koa sa. Sina lopu boka va sosodei rini sapu pae soto gua si arini koasa dia tuti, ke lopu tava malumu si arini pude somana pa tinavete hiam a. 65 Tozi ni sa qavuna tadi na tie Ziu si arini sapu lopu kaqu henai rini sari na ginani saripu tava vukivukihi la koe Tamasa osolae koa nana si keke hiam a sapu boka nanasia sa Tamasa koari na Urimi meke na Tumimi.*

66-69 Sa doduruna sa ninaedi ri na tie ta raovodi pu ele pule mae si ari ka made navulu rua tina, neta gogoto onomo navulu:

Sari na dia nabulu, koreo na vineki si ari ka keke tina neta gogoto tolonavulu zuapa, sari na tie mikemike, koreo na vineki si ari ka karua gogoto made navulu lima, sari na dia hose si ka zuapa gogoto tolonavulu onomo, sari na miulu si ka karua gogoto made navulu lima,

* 7:63-64 Sa pozapoza Bazilai si lopu na pozapoza tadi pa butubutu hiam a. * 7:65 Ekd 28:30; Diut 33:8

sari na kameli si ka made gogoto tolonavulu
lima,
sari na don'ki si ka onomo tina zuapa gogoto
hiokona puta.

⁷⁰⁻⁷² Kaiqa palabatu koari tatatamana si
variponi la koasa tinavete kinurina sa Zelepade.
Sa qavuna si variponi nia si vesu kilo qolo,
lima navulu baolo, lima gogoto tolonavulu poko
doduru tadi hiamā. Sari na palabatu koari na
puku tuti si vari poni nia si keke gogoto onomo
navulu vesu kilo qolo, meke keke tina karua
gogoto lima navulu kilo siliva. Meke sari doduru
tie pule si vala nia keke gogoto onomo navulu
vesu kilo qolo, keke gogoto made navulu kilo
siliva, meke onomo navulu zuapa poko hiamā.

⁷³ Ke sari hiamā, sari na tie Livaeti, sari na tie
kopu pa Zelepade, sari tie kerakera, sari na tie
tavetavete pa Zelepade, meke sari tie Izireli si la
koa pa dia vasileana soti pa popoa Ziuda.*

8

Tiroa Ezara sa Tinarāe te Tamasa koari na Tie

¹ Koasa sidara vina zuapa si koa koari dia
vasileana sari doduru tie Izireli. Meke koasa
rane kekenu pa sidara asa si varigara pa
Zerusalema sari doduru koasa pavasa tata koasa
Sasada Kolo. Meke tepa ia rini se Ezara sa hiamā,
na tie va tumatumāe pa Tinarāe te Tamasa pude
vagi vura nia sa buka Tinarāe te Mosese sapu
vala nia e Zihova pude lulia ari na tie Izireli.

* **7:73** 1 Koron 9:2; Nehe 11:3

² Ke paleke la nia Ezara sa buka koasa vasina sapu varigara rina palabatu, barikaleqe na koburu, arini pu boka va nonoga. ³ Tia la ia Ezara sa pavasa tata koasa Sasada Kolo, meke tiro va ululae ia sa sa Tinarae te Mosese podalae toতোসা গাসা সা রিমতা, কামো পা করাপা রানে, লা কোরি দোদুরু পু বোকা বা নোনাগা. বা অবো বালোনা সারি দোদুরু তি কোসা বুকা টিনারাই.

⁴ Turu se Ezara pa keke tuturuana huda ululuna, sapu ta tavete va nama pude tana toতোসা অসা. মেকে পা কালি মাতাওনা, সি তুরু সারি মাতিতিয়া, সেমা, আনাইা, উরাইা, হিলিকাইা, মেকে এ মাসেইা, মেকে পা কালি গেডেনা সি আরি পেডাইা, মিসাইলো, মালিকিযা, হাসুমি, হাসাবাদানা, জাকারাইা, মেকে এ মেসুলামা.

⁵ Totoso turu se Ezara koasa tuturuana ululuna si dogoro betoa mo ri doduru tie si asa. Meke toতোসা তুকেলিয়া তুগো সা সা বুকা, সি তুরু বেসো সারি দোদুরু তিনোনি. ⁶ Zama se Ezara, “Vaahesia se Zihova, sa Tamasa lavata!”

Meke va sage betoi ri doduru tinoni sari na limadia meke olaña, “Emeni! Emeni!” Meke toদোণো বাহেসিয়া রিনি সি অসা, সা ইসুমাতাদিয়া সি কামো পা পেপেসো.

⁷ Meke turu pule koari dia vasina si arini, meke va bakalia ri na tie Livaeti hire sa Tinarae te Tamasa: ari Zesua, Bani, Serebia, Zamini, Akubo, Sabetai, Hodaea, Maseia, Kelita, Azaraea, Zozabada, Hanani, meke Pelaea. ⁸ Meke iliri va bakala* lani rini pa dia zinama sari na tinarae

* **8:8** Sa Tinarae te Tamasa si ta kubere pa zinama Hiburu, ba sari na tie Ziu si tale zama Arameiki podalae pa toতোসা সাপু তা রাওবো বাগি রিনি লা পা বাবিলোনি.

te Tamasa, pude boka gilana valeania rina tie si asa.

⁹ Meke sipu avosia rina tinoni sapu gua hiva nia sa Tinarae te Tamasa, si ta tiq̄u nia arini pa bulodia, meke podalae kabo si arini. Ke tozi ni ri Nehemaea, sa qavuna, e Ezara sa hiamā meke na tie va tumatumae pa Tinarae te Tamasa, meke sari doduru tie Livaeti pu hoke va bakalīa sa Tinarae te Tamasa koari na tie, “Sa rane hie si madina koe Zihova sa mia Tamasa, ke lopu kaqu talotaṇa babe kabo si gamu. ¹⁰ Mi pule la pa mia vetu kamahire si gamu, mamu la tavetia si keke ineṽaṇa, mamu la henahena na napo turāṇi si arini pu qagani na ginani. Na madina koe Zihova sa nada Baṇara sa rane n̄inoroi. Ke mi lopu talotaṇa si gamu. Sa qinetuq̄etu sapu ponini gamu e Zihova si kaqu va n̄inira gamu si gamu. Ke lopu kaqu talotaṇa babe kabo si gamu.”

¹¹ Meke va mokomokoi ri na tie Livaeti sari na tie, meke tozi ni pude lopu talotaṇa koasa rane madina gugua he. ¹² Ke pule la henahena na napo q̄etuq̄etu pa dia vetu sari na tie, meke va hia i rini koari na votiki tie sari gedi ginani, sina ele gilania rini sapu gua ele ta tiro vurae koa rini.

Sa Ineṽaṇa Vina Balabaladi rina Ipi pa Soloso Qega

¹³ Meke pa koivugona, sari doduru koimata koari na butubutu meke sari na hiamā, na tie Livaeti, si la koe Ezara, pude tava tumatumae dia koasa Tinarae te Tamasa, gua. ¹⁴ Meke dogoro vura nia rini koasa Tinarae sapu vala nia e Zihova koe Mosese sapu ta tozi sari na tinoni Izireli si pude va turu ipi meke koai, pa

totoso Inevana Vina Balabaladi rina Ipi pa Soloso Qega.* ¹⁵ Ke vala ni rini sari na vina tumatumae gua hire koari doduru vasilyana nomadi na hitekedi, “Mi la koari na toqere, mamu vagi lelanadi sari na huda paeni, na huda olive, na huda metolo, na huda pamu, meke kaiqa huda pule, pude tavete ni ipi, gua sa vina tumatumae sapu ta kubere koasa Tinarae te Tamasa.”

¹⁶ Ke vagi lelana huda sari na tinoni, meke taveti sari na ipi pa batudi ri na dia vetu, meke pa pavasa pa sada vetu, na varivarigarana pa Zelepade, meke koari na pavasa vasina varigara sari na tie tata koasa Sasada Kolo, meke koasa Sasada Iparemi. ¹⁷ Doduru tie saripu puledi koasa tinaraovo si tavete ipi beto, meke koa paki si arini koa rini. Hie tugo sa totosu kekenu sapu ta tavete si gua asa, seunae gua tu koari na rane te Zosua, sa tuna e Nani. ¹⁸ Podalae koasa sa rane kekenu koasa inevana, meke kamo koasa rane vina betobeto, si ta tiro sa Tinarae te Tamasa koari doduru rane. Tavetia rini sa inevana koari ka zuapa rane, meke koasa rane vina vesu si tavetia rini sa vinarigara tinukuna, gugua tugo sapu ta hivae koasa Tinarae te Tamasa.

9

¹⁻² Koasa vina hiokona made rane pa sidara tugo asa, si varigara sari na tie Izireli, meke madi pa ginani, pude vata dogoro nia sa dia tinalotana koari dia sinea, gua. Ele paqaha pule ni teledia si arini koari na tie pa votiki popoa. Va sage poko baika si arini, meke vekoni kavuru rini

* **8:14** Liv 23:33-36,39-43; Diut 16:13-15

sari na batudi, pude vata dogoro ni sari na dia tinalotana. Turu si arini meke podalae helahelae ni sari na dia sinea saripu ele evani rini, meke sari na tiatamadia tatasana. ³ Padana ka neta aoa si ta tiro vala koa rini sa Tinarae te Zihova, sa dia Tamasa. Meke padana ka neta aoa pule si helahelae ni rini sari na dia sinea, meke vahesia rini se Zihova sa dia Tamasa.

⁴ Koa nana si keke hatara ululu tadi na tie Livaeti, turu vasina sari Zesua, Bani, Kedimieli, Sebanaea, Buni, Serebia, Bani, meke Kenani, meke varavara va ululae la koe Zihova sa dia Tamasa si arini.

⁵ Hire sari na tie Livaeti pu podalae nia sa vinahesi: ari Zesua, Kedimieli, Bani, Hasabinea, Serebia, Hodaea, Sebanaea, meke e Petahia. Zama si arini,

“Turu gamu, mamu vahesia se Zihova sa mia Tamasa,
mi vahesia si Asa pu koa ninae rane ka rane!
Madi vahesia ri doduru tie sa Pozana lavata,
sapu loke vinahesi tana tie boka nana kamo.”

Sa Vinaravara Hinelahelae

⁶ Beto asa, si varavara sari na tie Izireli sapu guahe:

“Agoi mo telemu se Zihova;

Agoi mo tavetia sa Manauru meke sari na pinopino.

Agoi mo tavetia sa pepeso meke sa lamana,
meke doduru likakalae pu koadi koarini;
meke Agoi tugo poni ni tinoa sari doduru.

Sari soku tinoni pa Manauru si todoño gore meke vahesigo si Agoi.

⁷ Agoi, Zihova Tamasa mo, si vizatia se Ebarami,
meke turana vura ia pa vasileana Ura pa
popoa Babiloni;
meke Agoi tugo hobe nia Ebarahami sa
pozana.*

⁸ Ele gilania Goi sapu rane va hinokarigo sa si
Agoi,*
meke tavetia Goi si keke vinariva egoi koasa.
Ele va tatara nia Goi sapu kaqu ponina koasa sa
pepeso tadi na tie pa butubutu Kenani,
Hitaiti, Amoraiti,
Perizaiti, Zebusaiti, meke Qeqasaiti,
koasa pepeso vasina kaqu koa sari na tutina.
Lopu hobeia Goi sa Mua vina tatara,
sina tonoto si Agoi meke soto va nabu si Goi
pa Mua binalabala.

⁹ Dogoria Goi sa tinasigiti tadi na tiatamamami
pa popoa Izipi;*
meke olania Goi sa dia tinepa tinokae pa
Kolo Zinara.

¹⁰ Meke taveti Goi sari na tinavete variva maga-
sadi koasa banara,*
meke koari na nana palabatu, na tinoni pa
popoa Izipi,
sina gilania Goi sapu nonovali rini sari na
Mua tie.

Sa inavosona sa pozamu Goi si koa hola kamoia
pa rane ninoroi.

* **9:7** Zen 11:31, 12:1, 17:5 * **9:8** Zen 15:18-21 * **9:9** Ekd
3:7, 14:10-12 * **9:10** Ekd 7:8 kamo hania 12:32

- 11 Vari paqaha nia Goi sa kolo pa kenudia pa korapa lamana,*
meke turana vura lani Goi pa pepeso popana si arini.
Arini pu hadu lulidi, si lodu mate pa lamana peava,
gua puta tugo na patu loduna totošo nakili sa kolo.
- 12 Turani Goi si arini pa keke lei pana rane,*
meke pana boni si va kalalasa nia nika Goi sa dia sirana.
- 13 Gore mae gua pa manauru si Agoi,*
meke gore mae pa Toqere Saenai;
zama koa rina Mua tie,
meke ponini tinarae leadi na vina tumatuma-hinokara Goi si arini.
- 14 Va tumatuma nia Goi koa rini pude va madia sa Mua Rane Sabati,
meke koe Mosese sa Mua nabulu, si vala ni Goi sari na Mua Tinarae.
- 15 Sipu ovia rini, si poni ni bereti mae guana pa manauru Goi si arini,*
meke sipu memeha rini, si va napo ni kolo mae guana koa keke patu Goi si arini.
Ele tozi ni Goi si arini pude la vagia sa pepeso, sapu ele va tatara nia Goi.
- 16 Ba sari na tiatamamami si na tie tasunadi,
meke luli dia hiniva,*
meke korodia va tabei sari na Mua tinarae.

* 9:11 Ekd 14:21-29, 15:4-5 * 9:12 Ekd 13:21-22 * 9:13 Ekd 19:18 kamo hinia 23:33 * 9:15 Ekd 16:4-15, 17:1-7; Diut 1:21
* 9:16 Nab 14:1-4; Diut 1:26-33

- 17 Korodia va tabe si arini,*
meke muliṇi ni tugo rini, sari na tinitoṇa pu
taveti Goi;
muliṇi ni tugo rini sari na tinitoṇa variva
magasadi pu evaṇi Goi.
Korodia va avoso meke vizatia rini si keke dia
koimata,
pude turaṇa pule lani pa tinoa pinausu pa
popoa Izipi, gua.
Ba Agoi si keke Tamasa, sapu variva taleosae;
harupu tie pa tataru si Goi,
meke lopu tuture bugoro;
kopu valeani Goi sari na Mua vina tatara na
vinariva egoi nabuna,
ke lopu luara pani Goi sari na tie Izireli.
- 18 Meke tavetia rini si keke beku pa kinehana
keke bulumakao,*
meke zama si arini, sapu asa sa tamasa pu
turaṇa vurani pa popoa Izipi si arini, gua.
Nonoala sisigitigo rini si Agoi Zihova.
- 19 Ba lopu veko pani Goi pa popoa qega si arini,*
ura sa Mua tataru variva taleosae si noma
hola.
Lopu hena pania Goi sa lei babe sa nika,
sapu vata dogoro nia koa rini sa sirāṇa pana
rane meke pana boṇi.
- 20 Pa korapana sa Mua Maqomaqo leana si tozia
Goi koa rini sapu gua kaqu tavetia rini.
Poni ni mana meke na kolo Goi si arini pude
napo.
- 21 Pa korapadi ri ka made ṇavulu puta vuaheni
pa popoa qega

* 9:17 Ekd 34:6; Nab 14:18
8:2-4

* 9:18 Ekd 32:1-4

* 9:19 Diut

si poni ni Goi sapu gua hiva nia rini;
 lopu hite popozu sari dia poko,
 meke lopu hite ozono sari nenedi pa tinasig-
 iti.

22 Ele va malumi Goi si arini pude va kilasi sari
 na butubutu na binaṇara,*
 meke sari na popoa pa vari likohaena sa
 popoa tadirini.

Va kilasia rini sa popoa Hesiboni, vasina baṇara
 se Sihoni,
 meke sa popoa Basani, vasina baṇara se
 Ogo.

23 Ele poni va soku ni koburu Goi si arini, saripu
 soku gua tugo rina pinopino pa maṇauru,*
 saripu ele va malumi meke va kilasi rini,
 meke koa koasa popoa, sapu ele va tatara nia
 Goi pude vala nia koari na tiatamadia.

24 Vagi va karovia rini sa popoa Kenani;*
 ba Agoi va kilasi sari na tie pu koadi vasina.
 Poni nia Goi sa niniraṇira koari na Mua tie,
 pude tavetia sapu gua qetu nia rina tinoni
 meke sari na baṇara pa Kenani.

25 Meke zau vagi rina Mua tie varipera sari na
 vasileana niṇiradi, na pepeso masurudi,*
 na vetu saripu siṇi na tinagotago, na
 berukehe pu ele ta gelidi, na huda olive,
 vua huda, meke sari na inuma vaeni.
 Meke henai rini sari doduru gua pu hiva ni rini,

* 9:22 Nab 21:21-35 * 9:23 Zen 15:5, 22:17; Zos 3:14-17

* 9:24 Zos 11:23 * 9:25 Diut 6:10-11

- meke noboko, na qetu ni rini sari doduru
tinito_{na} leadi saripu poni ni Goi koa rini.
- 26 Ba lopu hiva va avoso meke korodia va tabe
Igo rina Mua tie si Goi,*
meke kilu pani rini sari na Mua tinarae.
Va matei rini sari Mua poropita pu va balau,
pu tozini pude kekere pule atu koa Goi.
Meke zama nono_{vala} Igo rini ninae to_{so},
27 ke va malumi Goi sari na dia kana, pude
va kilasi na ban_{ara} ni si arini.
Pa korapa dia tinasuna si tepa tinokae si arini
koa Goi,
meke ola_{na} gore mae guni Goi pa Ma_{na}auru
si arini.
Pa korapa Mua tataru variva taleosae lavata si
garunu lani Goi sari na koimata,
pude harupu pule ni si arini koari na dia
kana.
- 28 Sipu pule mae koa rini sa binule, si tavete va
sea pule tugo si arini,
meke va malumu pulei Goi sari na dia kana
pude va kilasi si arini.
Ba sipu kekere pule meke tepa Igo rini si Agoi
pude harupi si arini,
si avosi Goi pa Ma_{na}auru ninae to_{so},
meke harupi Goi si arini pa korapa Mua
tataru variva taleosae lavata.
- 29 Va balau Goi si arini pude va tabei sari na Mua
vina tumatuma_e,*
ba koari na dia vinahesi pule si kilui rini sari
na Mua tinarae,

* 9:26 Zaz 2:11-16 * 9:29 Liv 18:5

ba sa kinopuna sa tinarae te Tamasa si la gua
koasa sirāna tinoa.
Ba korodia va nābu, luli dia hiniva, meke lopu
hiva va tabe si arini.

30 Ninae vuaheni si va balau va ʻnoʻno ni Goi si
arini.*

Meke poni Goi sa Mua ʻnīnīra ʻnīra koari na Mua
poropita pude zamaī,
ba nuli sari na Mua tinoni,
ke va malumi mo Goi pude tava kilasa si
arini koari votiki butubutu tie.

31 Ba sina sa Mua tataru variva taleosae si noma
hola,
ke lopu veko pani na va matei Goi pude tava
kilasa si arini koari votiki butubutu tie.

32 Ke Tamasa, mami Tamasa, marilaemu hola si
Goi!*

Variva holoqorumu hola na ʻnīnīra hola si
Goi!

Kopu zōnazona ni Goi sari na Mua vina tatara
tava egodi,

koari na totošo sipu ʻnoʻnovala gami rina baṇara
pa Asiria si gami,
meke kamoā tugo kamahire, si ta ʻnovala ni
tugo gami si arini!

Sari na mami baṇara, na mami koimata, na
mami hiama, meke sari na mami poropita,
na tiatamamami, meke sari doduru mami
tie, si tasuna hola dia.

Mu balabala pulea sa tina sigiti lavata sapu ta
evaṇa koa gami!

* 9:30 2 Baṇ 17:13-18; 2 Koron 36:15-16 * 9:32 2 Baṇ 15:19,29,
17:3-6; Ezr 4:2, 10

33 Tonoto hola sa Mua tinavete sapu va kilasa gami;
meke lopu sekea Goi sa Mua vina tatara, sipu tavete va sea si gami.

34 Sari na tiatamamami, na mami banara, mami koimata, meke sari na hiamā,
si lopu kopu nia sa Mua Tinarae.

Lopu hite va avoso atui rini sari na Mua Tinarae meke sari na Mua vina balau.

35 Koasa Mua minana, si tofoli ni rina banara sari na Mua tinoni,
sipu koa si arini koasa popoa lavata meke masuruna sapu poni nia Goi koa rini;
ba korodia kekere pule meke luara pani sari na dia sineā meke nabulu nigo si Agoi.

36 Meke ponini gami ginani Goi si gami koasa pepeso masuruna hie.

Ba kamahire si na pinausu mo si gami koasa popoa sapu ponini gami Goi.

37 Sari na ginani sapu paketi gami koasa pepeso, si ta vala mo koari na banara saripu banarani gami,
sina ele tavete va sea si gami.

Tavete mae nia rini, meke koari na mami rovana bulumakao sapu gua qetu nia rini koa gami,
meke kamahire si koa pa tinasuna nomana hola si gami.”

Kuberi ri na Tie sari na Pozadi koa sa Vinariva Egoi.

38 Ura koa gua koa ri doduru ginugua pu ta evana, gami na tinoni pa popoa Izireli si tavetia si keke kinubere vinariva egoi nabuna pude lulia

sa Tinarae te Tamasa. Sari na mami koimata, mami tie Livaeti, meke sari na mami hiama, si kuberi sari pozadi koasa vinariva egoi asa.

10

¹ Sa tie kekenu sapu kuberia sa pozana si e Nehemaea sa qavuna, sa tuna koreo e Hakalaea, meke luli la si e Zedekaea. Sari tie hire si somana kuberi tugo pozadi:

Sari na Hiama:

²⁻⁸ Seraea, Azaraea, Zeremaea,
Pasahuru, Amaraea, Malikiza,
Hatusi, Sebanaea, Maluki,
Harimi, Meremoti, Obadaea,
Daniela, Qinetoni, Baruki,
Mesulama, Abaeza, Mizamini.
Ma'azia, Biliqai, meke Semaesa.

Sari na Tie Livaeti:

⁹⁻¹³ Zesua sa tuna koreo e Azanaea,
Binui sa tie pa butubutu te Henadadi,
Kedimieli, Sebanaea, Hodaea,
Kelita, Pelaea, Hanani,
Maika, Rehobi, Hasabia,
Zakura, Serebia, Sebanaea,
Hodaea, Bani, meke e Binui.

Sari na Koimata tadi na Tinoni:

¹⁴⁻²⁷ Parosi, Pahati Moabi,
Elami, Zatu, Bani,
Buni, Azaqadi, Bebai,
Adonaeza, Biqivai, Adini,
Atera, Hezikaea, Azura,
Hodaea, Hasumi, Bezai,
Haripi, Anatoti, Nebai,

Maqapiasi, Mesulama, Hezira,
 Mesezabeli, Zedoki, Zadua,
 Pelataea, Hanani, Anaia,
 Hosea, Hananaea, Hasubu,
 Halohesi, Piliha, Sobeki,
 Rehum, Hasabana, Maseia,
 Ahaea, Hanani, Anani,
 Maluki, Harimi, meke e Bana.

Sa Vinariva Egoi

²⁸ Meke gua tugo gami kasa tie hire: sari hiam, sari kasa tie Livae, tie kopu pa Zelepade, tie kerakera pa Zelepade, sari nabulu pa Zelepade meke sari doduru tie pu va paqaha pule ni koari na tie huporo pa vari kalidi, pude va tabea sa Tinarae te Tamasa, turanae koari na dia barikalege na koburu meke doduru pu ele boka va nonoga. ²⁹ Gami si somana kamahire koa ri na palabatu koa sa vina tatara, sapu koa ia na tinalevei, pude lulia sa tinarae te Tamasa sapu vala nia sa koasa Nana nabulu se Mosese, pude va tabe va hitehiteki sari doduru ginarunu, vina turu, meke hiniva te Zihova sa mami Baṇara.

³⁰ “Va tatara nia gami sapu lopu kaqu va malumi gami sari mami vineki pude habai sari tie huporo pa varikali mami, ba be vagi sari dia vineki pude valani koari na mami koreo.* ³¹ Va tatara tugo si gami pude paleke mae likakalae ba be ginani sari tie huporo pa varikali mami pude mae holuholu ni koa gami pa rane Sabati babe pa keke rane hopena, si kaqu koromami holui gami si arini.*

* **10:30** Ekd 34:16; Diut 7:3

* **10:31** Ekd 23:10-11; Liv 25:1-7; Diut 15:1-2

Doduru vina zuapa vuaheni si lopu kaqu lelete si gami koasa pepeso, meke kote va mate pani gami sari doduru gale.

³² Vagia tugo gami sa hiniva pude lulia sa ginarunu meke vekoa sa lima qaramu siliva doduru vuaheni pude toka nia sa kinopuna sa Zelepade te Tamasa.*

³³ Gami kote zuka ia sa vinahesi pa Zelepade koari na tinitona hire: bereti sapu tava hake pa tevolo; vinariponi huiti, na vinukivukihi koari hopeke rane; meke sari na vinukivukihi koari na Sabati, na Sidara Vaqura, meke kaiqa Inevana pule; vinariponi madidi; na vinukivukihi pude taleoso ni sari sinea tadi na tinoni pa Izireli; meke doduru vinatana pule koasa Zelepade.

³⁴ Gami na tinoni, hiamā, meke tie Livaeti, si ele mudumudukeda nia sa vinizatadi rina tatamana pude paleke la huda koasa Zelepade pude katua sa nika tana va vukivukihi la koe Zihova sa mami Tamasa. Sari huda si kaqu ta paleke la pa hopeke totooso doduru vuaheni, gua sapu ta kubere koasa Tinarae.

³⁵ Mami tugo gami sa tinavete pude paleke lani koasa Zelepade te Zihova, koa ri hopeke vuaheni, sari vua kekenu tana linetelete, meke sari na vua kekenu tadi doduru vua huda.*

³⁶ Meke kote turana lani gami koasa hiamā pa Zelepade, sari mami koburu koreo kenudi, meke sari kenudi tadi na bulumakao, sipi, qoti pude holu pule ni koasa Tamasa babe na vinukivukihi.*

* **10:32** Ekd 30:11-16 * **10:35** Ekd 23:19, 34:26; Diut 26:2

* **10:36** Ekd 13:2

³⁷ Kaqu paleke lani gami koa rina hiamā pa Zelepade sari na palava saripu ta tavete koa ri na huiti sapu ta pakete kenudi pa hopeke vuaheni, meke sari na mami vinariponi pa vaeni, oela olive, meke doduru hopehopeke vua huda pule.*

Meke kaqu paleke lani gami koari na tie Livaeti, sari na vinagi keke pa manege koari mami inuma, ura arini kaqu vagi sari na keke pa manege koari na linetelete pu toqolo pa mami pepeso. ³⁸ Keke hiamā pa tuti te Eroni si kaqu somana koa sa totošo vagia ari na tie Livaeti sari keke pa manege. Meke keke pa manege koari na vinariponi arini si kaqu paleke lani ri na tie Livaeti koari na lose vekovekoana pa Zelepade pude tava naqiti.* ³⁹ Sari tie Izireli meke sari tie Livaeti si kaqu paleke lani sari dia hinia huiti, vaeni, meke oela olive koari na lose vekovekoana pa Zelepade, vasina ta kopue sari na tinitonā tavetaveteana tanisa Zelepade, meke vasina hoke koa sari na hiamā, na tie kopu, meke sari na tie kerakera pa Zelepade.

Lopu kaqu beto taveti gami gua sapu ta hivae koasa Zelepade tanisa mami Tamasa.”

11

Sari na Tinoni pu Koa pa Zerusalemā

¹ Sari na koimata tadi na tie si koa pa Zerusalemā. Sari doduruna sa tinoni si mudu-mudukeda si arini pude vizatia si keke tie koari hopeke manege puta puku tatamana, pude la koa pa Zerusalemā, sa popoa hopena. Saripu

* **10:37** Nab 18:21 * **10:38** Nab 18:26

koa hola si pude la koa pa dia vasileana soti.
² Qetu ni rina tie sari kasa pu qaqiri pa dia hiniva soti pude la koa pa Zerusalema. ³ Hire sari na palabatu koari na vasivasileana pa Izireli saripu la koa pa Zerusalema, ura kaiqa tie Izireli, hiamā, na tie Livaeti, sari nabulu pa Zelepade, meke sari tie pa tuti te Solomone si koa dia koari dia popoa soti pa Ziuda, hopeke la koa koari dia pepeso soti, ba kaiqa tie koari na butubutu Ziuda meke e Benisimane si rizu la koa dia pa Zerusalema.*

Sari na tie hire pa butubutu Ziuda si koa pa Zerusalema:

⁴ Ataia, sa tuna koreo e Uzaea, sapu sa tuna koreo e Zakaraea, sapu sa tuna koreo e Amaraea, sa tuna koreo e Sepatia, sa tuna koreo e Mahalaleli, sapu tuti gore maena koe Perezi sa tuna koreo e Ziuda.

⁵ Maseia si tuna koreo e Baruki, sa tuna koreo e Kolohoze, sa tuna koreo e Hazaea, sa tuna koreo e Adaia, sa tuna koreo e Zoiaribi, sa tuna koreo e Zakaraea, sapu tuti gore maena koe Sela sa tuna koreo e Ziuda.

⁶ Sari na tie pa tutina e Perezi saripu koadi pa Zerusalema si ari ka made gogoto onomo navulu vesu tie mataqaradi pu koa pa Zerusalema.

Sari na tie pa butubutu te Benisimane:

⁷ Salu si tuna koreo e Mesulama, sa tuna koreo e Zoedi, sa tuna koreo e Pedaia, sa tuna koreo e Kolaia, sa tuna koreo e Maseia, sa tuna koreo e Itieli, sa tuna koreo e Zesaea.

⁸ Qabai meke e Salai si na turanana e Salu. Sa ninaedi, si ari ka sia gogoto hiokona vesu

* 11:3 Nehe 7:73

tie pa butubutu te Benisimane si koa pa Zerusalema. ⁹ Zoili sa dia nati koimata si na tuna koreo e Zikiri, meke e Ziuda sa tuna koreo e Hasenua si na dia palabatu vina rua koasa vasileana lavata pa Zerusalema.

Sari na Hiama pu Koa pa Zerusalema:

¹⁰ Zedaia sa tuna koreo e Zoiaribi, meke e Zakini,

¹¹ Seraea, sa tuna koreo Hilikaea, sa tuna koreo e Mesulama, sa tuna koreo Zedoki, sa tuna koreo Meraioti, sa tuna koreo e Ahitubi, sapu sa nati hiama kenukenue. ¹² Sa ninaedi ri doduru turanana pa tutina sa saripu tavetavete pa Zelepade, si ka vesu gogoto hiokona rua tie.

Meke e Adaia, sa tuna koreo e Zerohamu, sa tuna koreo e Pelalia, sa tuna koreo e Amizi, sa tuna koreo e Zakaraea, sa tuna koreo e Pasahuru, sapu sa tutina e Malikiza. ¹³ Sa ninaedi ri doduru turanana pu palabatudi koari dia tatatamana, si ari ka karua gogoto made navulu rua tie.

Meke e Amasai sa tuna koreo e Azareli, sa tuna koreo Ahazai, sa tuna koreo e Mesilemoti, sapu sa tutina e Ima. ¹⁴ Sa ninaedi ri na turanana si ari ka keke gogoto hiokona vesu tie mataqaradi. Sa dia koimata si e Zabidieli, tuna koreo e Hagedolima.

Sari na Tie Livaeti pu Koa pa Zerusalema:

¹⁵ Semaea sa tuna koreo e Hasubu, sa tuna koreo e Azirikama, sa tuna koreo e Hasabia, sa tutina e Buni.

- ¹⁶ Ari Sabetai meke e Zozabada, si karua palabatu koari na tie Livaeti meke ari karua kopu nia sa tinavete pa sadana sa Zelepade te Tamasa.
- ¹⁷ Matanaea, sa tuna koreo e Maika, sa tuna koreo e Zabadi, si keke tutina tugo e Asapa. Matanaea si tuturana pa kinerakera zama leana meke vinaravara pa Zelepade.
- Bakubukia sa nana vina rua e Matanaea
Meke Abida sa tuna koreo e Samua, sa tuna koreo e Qalala, si na tutina tugo e Zedutuni.
- ¹⁸ Sa ninaedi ri doduru tie Livaeti si ka karua gogoto vesu navulu made tie si koa koasa vasileana hopena pa Zerusalem.

Sari na tie kopu pa Zelepade pu koa pa Zerusalem:

- ¹⁹ Akubo, Talamoni, meke sari na turanadia pu kopu ni sari na sasada, si ari ka keke gogoto zuapa navulu rua tie.
- ²⁰ Sari doduru tinoni Izireli pule, na hama, meke tie Livaeti pule si koadia koari na dia vasileana soti pu tagoi rini pa tuti dia pa popoa Ziuda. ²¹ Ba sari na tie tavetavete pa Zelepade si koa pa Zerusalem pa popoa Opeli, meke ari Ziha e Qisipa si kopuni pa tinavete.
- ²² Sa tie nomana hokara tadi na tie Livaeti koarini pu koa pa Zerusalem si e Uzi, sa tuna koreo e Bani, sa tuna koreo e Hasabia, sa tuna koreo e Matanaea, sa tuna koreo e Maika, pa tuti te Asapa, sa puku butubutu sapu kopu nia sa kinerakera koasa vinahesi pa Zelepade te Tamasa. ²³ Sari tie kerakera hire si koa mo pa

ginarunu tanisa baṇara, asa tozia sa dia vinari luli tinavete pa hopeke rane koasa Zelepade.

²⁴ Petahia sa tuna koreo e Mesezabeli, sapu tuti gorena koe Zera, sa tuna koreo e Ziuda, si hoke zama poni sari na tinoni pa Izireli koasa baṇara pa Pesia.

Sari na Tinoni koari Kaiqa Vasileana Nomadi na Hitekedi Pule

²⁵ Sokudi ari na tinoni si koa koari na vasileana tata koa ri na dia inuma. Sari tie pa butubutu te Ziuda si koa pa Kiriati Aba, Diboni, meke Zekabuzeli, meke koari na popoa hitekedi tata koari na vasileana nomadi arini. ²⁶ Koa tugo si arini koa ri na vasileana nomadi pa Zesua, Molada, Betipeleti, ²⁷ Haza Suala, Biasiba meke koari na popoa hitekedi pa vari kalina. ²⁸ Koa si arini pa Zikilaqi, Mekona, meke koari na popoa hitekedi vari kalina, ²⁹ pa Enirimoni, Zora, Zamuti, ³⁰ Zanoa, meke Adulamu meke koari na popoa hitekedi tata koa rina vasileana arini. Koa tugo si arini pa Lakisi meke koari na inuma tata vasina, meke pa Azeka meke sari na popoa hitekedi tata koasa. Ke sari na tinoni pa popoa Ziuda si koa koa sa pinaqaha popoa podalae pa Biasiba meke kamo tu pa Lolomo Hinomu tata pa Zerusalema.

³¹ Sari tie pa butubutu te Benisimane pa Qeba si koa pa Mikimasi, Ai, Betolo, meke koa ri na popoa hitekedi pu koa tata koa rini, ³² pa Anatoti, Nobu, Ananaea, ³³ pa Hazo, Rama, Qitaimi, ³⁴ pa Hadidi, Zeboimi, Nabalati, ³⁵ pa Lodi, Ono, meke koasa Lolomo tadi na tie matazoṇa pa tinavete

pa lima. ³⁶ Kaiqa tuti tie Livaeti pu koadi pa pinaqaha popoa tadi Ziuda si ta garunu pude la koa turani sari na tie pa Benisimane.

12

*Sari na Pozadi ri na Hiamameke na Tie Livaeti
pu Pule Maedi*

¹ Hire sari na hiamameke na tie Livaeti saripu pule mae koasa tina raovo, turanae koe Zerubabele sa tuna koreo e Silitili, meke Zosua, sa nati hiamakenukenue:

Sari na Hiamameke:

²⁻⁷ Seraea, Zeremaea, Ezara,
Amaraea, Maluki, Hatusi,
Sekanaea, Rehumi, Meremoti,
Ido, Qinetoni, Abaeza,
Mizamini, Moadia, Biliqa,
Semaia, Zoiaribi, Zedaia,
Salu, Amoki, Hilikaea meke Zedaia.

Ari na koimata tadi na hiamameke si arini meke sari na turanadia pa totoaso te Zosua.

Sari na Tie Livaeti:

⁸ Hire sari na tie pu turani sari na tie pude zama leana pa kinerakera: Zesua, Binui, Kedimieli, Serebia, Ziuda, meke e Matanaea meke ari kasa turanana.

⁹ Bakubukia, Uni, meke sari na turanadia pa butubutu Livae si turu tia i si arini pa keke kalina meke kera vari olaolani pa totoaso kera.

*Tututi sapu Gore Mae koe Zosua sa Nati Hiamameke
Kenukenue*

¹⁰ Zosua si na tamana e Zoiakimi, e Zoiakimi si na tamana e Eliasibi, e Eliasibi si na tamana

e Zoiada. ¹¹ E Zoiada si na tamana e Zonatani, meke e Zonatani si na tamana e Zadua.

Sari na Palabatu pa Butubutu Hiamā

¹²⁻²¹ Totoso Zoiakimi si na nati hiamā kenukenue, sari na hiamā sapu tuturana koari na puku butubutu hiamā si gua hire:

Meraia pa puku butubutu te Seraea.

Hananaea pa puku butubutu te Zeremaea.

Mesulama pa puku butubutu te Ezara.

Zehohanani pa puku butubutu te Amaraea.

Zonatani pa puku butubutu te Maluki.

Zosepa pa puku butubutu te Sebanaea.

Adana pa puku butubutu te Harimi.

Helikai pa puku butubutu te Meraioti.

Zakaraea pa puku butubutu te Ido.

Mesulama pa puku butubutu te Qinetoni.

Zikiri pa puku butubutu te Abaeza.

Pilitai pa puku butubutu tadi Miniadini meke Moadia.

Samua pa puku butubutu te Biliqa.

Zehonatani pa puku butubutu te Semaia.

Matenai pa puku butubutu te Zoiaribi.

Uzi pa puku butubutu te Zedaia.

Kalai pa puku butubutu te Salu.

Ebera pa puku butubutu te Amoki.

Hasabia pa puku butubutu te Hilikaea.

Netanela pa puku butubutu te Zedaia.

Sa Kinuberedi rina Butubutu Hiamā meke sari na Puku Tatamana Livaeti

²² Sari palabatu koari na tatamana hiamā meke na tie Livaeti pa totoo tadi na nati hiamā kenukenue si hire: ari Eliasibi, Zoiada, Zonatani,

meke e Zadua. Ta kubere gore sari na pozadi arini pa totošo te Dariasi sa baṇara pa Pesia.

²³ Sari na palabatu koari na tatamana tadi na tie Livaeti si ta kubere gore koari na buka tututi, kamo pa totošo te Zohanana sa tuna sa tuna koreo e Eliasibi.

Sari na Pinaqaha Tie Livaeti pa Korapa Zelepade

²⁴ Sari na tie tuturana koari na tie Liyaeti si ari Hasabia, Serebia, Zesua, Binui, Kedimieli, meke sari turaṇadia. Arini hire si turu pa keke kalina, va tia i ri sari puku tie kerakera vahesi meke zama va leana, meke kera vari olaolani sari karua pukuna hire, lulia rini sa vina turu te Devita sa baṇara, sa tie te Tamasa.

²⁵ Matanaea, Bakubukia, meke Obadaea, Mesulama, Talamoni, meke Akubo sari na tie kopu pu kopuni sari na lose vekovekoana likakalae tata koari na sasada pa Zelepade.

²⁶ Arini si tavetavete pa totošo te Zoiakimi, sa tuna koreo e Zosua, sa tuna koreo e Zozadaki, totošona sipu koa qavuna se Nehemaea, meke e Ezara si na hiama meke sa tie va tumatumae te Tamasa.

Vina Madina sa Goba pa Zerusalem

²⁷ Totoso tava madi sa goba pa Zerusalem, si ta hata vagi sari na tie Livaeti koari na vasidi pu koai rini meke ta turana la pa Zerusalem pude somana ni rini sari kinerakera zinama leana meke vari seke ni rini sari na sibolo, meke lopi i rini sari na mike hapu. ²⁸⁻²⁹ Sari na tie Livaeti pu kerakera si ta vagi varigara mae tugo koari na dia popoa pa vari likohaena

Zerusalema meke koari na popoa hitekedi pa vari likohaena Netopa, pa Betiqiliqali, Qeba, meke pa Azamaveti. ³⁰ Sari na hiama meke sari tie Livaeti si va via puleni, meke va via i tugo rini sari tinoni, sari na sasada, meke sa goba pa Zerusalema. ³¹ Turana sage lani rau sari na koimata tadi pa Ziuda panaulu koasa goba, meke taveti rau si karua puku koea pude zama leana. Keke puku koea si tokele ene gua pa kali matao, ene luli pa batuna sa goba, topue la gua pa Sasada Remoremo meke kera nia rini sa zinama leana la koe Tamasa. ³² Hosaea meke kukuruna sa pinalabatu pa Ziuda si ene luli pa mudidia ri na tie kerakera. ³³⁻³⁵ Luli la sari hiama sapu ivu buki meke ene luli sari Azaraea, Ezara, Mesulama, Ziuda, Benisimane, Semaea, meke e Zeremaea. Meke luli la se Zakaraea, sa tuna koreo e Zonatani, sa tuna koreo e Semaea, sa tuna koreo e Matanaea, sa tuna koreo e Mikaea, sa tuna koreo e Zakura, sa tuna koreo e Asapa. ³⁶ Luli koasa sari turana sa, ari Semaea, Azareli, Milalai, Qilalai, Mai, Netanela, Ziuda, meke e Hanani; paleki rini sari na mike, hapu, na sibolo sapu ta garunu ni rini pa tinarae te Devita, sa tie te Tamasa. Ezara sa tie va tumatumae te Tamasa si turana sa tokele vinahesi hie. ³⁷ Koasa Sasada Bukaha si ene sagea rini sa halehaleana koasa Vasileana te Devita, ene hola ia rini sa vetu banara te Devita, meke pule la gua panaulu pa goba koasa Sasada Kolo pa kali gasa rimata koasa vasileana lavata.

³⁸ Sa keke puku koea zama leana vina rua si ene la gua pa kali gede pa batuna sa goba.

Arau meke sa keke kali tinoni pule si lulia sa tokele hie. Ene hola nia gami sa Vetu Hakehakei Ululuna Tana Oputu sapu la gua koasa Goba Marepahana, ³⁹ hola nia sa Sasada te Iparemi, Sasada Zesana, Sasada Igana, sa Vetu Hakehakei Ululuna te Hananelo, meke sa Vetu Kopu Ululuna tana Gogoto, meke kamo la koasa Sasada Sipi. Va hokotia gami sa mami inene koasa Sasada Tie Kopu.

⁴⁰ Ke sari karua puku koea zama leana si kamo la koasa varivarigarana pa Zelepade te Tamasa. Arau meke sari kasa palabatu saripu luli koa rau ba kamo la tugo, ⁴¹ gua tugo sari na hiama pu ivui sari na buki, ari Eliakimi, Maseia, Miniamini, Mikaea, Elionae, Zakaraea, meke e Hananaea; ⁴² meke luli koa rini sari Maseia, Semaia, Eleaza, Uzi, Zehohanani, Malikiza, Elami, meke e Ezera. Sari koea si kera pa tinuraña te Zezarahaea, meke kera va ululae sisigiti si arini.

⁴³ Koasa rane asa si hola toa sa vinukivukihi tavetia arini. Qetu hola si arini sina sa Tamasa ponini sa qinetuqetu. Sari koburu na barikaleqe ba somana qetuqetu tugo koasa inevana. Sa vinevehe koasa qinetuqetu pa Zerusalem si boka ta avoso tu pa seu.

Tava Namanama sa Vinahesi pa Zelepade

⁴⁴ Koasa totoso asa si vizata tie si arini pude kopu ni sari na lose vekovekoana vinariponi tana Zelepade; sari na keke pa manege, na vua kekenu pa inuma, meke na vua huda. Sa tinavete tadi na tie hire si pude varigara mae ni pa Zelepade sari na vinariponi koari na inuma tata koa ri na vasileana tadi na tie Livaeti. Na vinariponi arini

si tadi na hiamā meke tadi na tie Livaeti gua sapu tava turu koasa tinarae te Tamasa. Ura na qetu ni rina tie pa popoa Ziuda sari na tinavete tadi na hiamā meke sari na tie Livaeti,⁴⁵ sina taveti rini sari na vina tana pa Zelepade meke sari vina via gua sapu tozi vekoi sa Tamasa. Sari na tie kerakera meke sari na tie kopu pa Zelepade ba va gorevura i tugo sari dia tinavete gua sapu va turui sa baṇara Devita meke Solomone sa tuna.*⁴⁶ Ura pukerane, pa totošo tadi Devita sa baṇara meke e Asapa si sari na tie kerakera si turanā sa vinahesi meke na zinama leana la koe Tamasa.⁴⁷ Ke koari na totošo tadi Zerubabele meke Nehemaea si doduru mo pa Izireli si vala vinariponi pa hopeke rane koari tie kerakera meke ari na tie kopu pa Zelepade. Veko vata kale tugo arini sari na vinariponi madidi tadi na tie Livaeti, meke sari kasa tie Livaeti arini si veko vata kale sa hinia tadi na hiamā.

13

Sa Vinari Paqahi koari na Tie Karovodi

¹ Koasa rane tugo asa si ta tiro vura meke ululae sa Tinarae te Mosese koa ri na tinoni, meke tiro kamoā rini sa tinarae sapu zama sapu loke tie Amoni babe na tie Moabi si tava malumu pude somana koa koari na tie te Tamasa gua.*

² Sina sari tie Amoni meke Moabi si korodia poni ni ginani na kolo sari na tie Izireli totošo taluarae mae gua pa Izipi si arini. Ba tabara nia poata tu rini se Belami^d pude leveni sari na tie Izireli

* **12:45** 1 Koron 25:1-8, 26:12 * **13:1** Diut 23:3-5

gua, ba ilirae nia minana tu nada Tamasa sa lineveleve.* ³ Totoso avosia tugo ri na tinoni Izireli sa tinarae asa, si hitu pani rini koasa dia vinarigara sari na tie sapu karovo dia tuti.

Sa Kinopu Tinarae Va Turu Pulei e Nehemaea

⁴ Visoroihe, Eliasibi sa hiamā, si palabatu ni sari na lose tana vinariponi koa sa Zelepade, meke na baere te Tobaia si asa, ⁵ ke malumu vala nia sa koe Tobaia sa tie Amoni, si keke lose nomana vasina hoke ta veko sari na vinariponi huiti meke na oto huda humaņa lea, sari na tinitoņa tavetaveteana pa Zelepade, sari na vinariponi tadi na hiamā, sari keke pa manege koari na huiti, vaeni vaqura, meke oela olive tadi na tie Livaeti, na tie kerakera, meke ari tie kopu pa Zelepade. ⁶ Ba sipu korapa ta evaņa sari ginugua arini, si lopu koa pa Zerusalema si arau. Koasa vuaheni vina tolonavulu rua sapu koa baņara se Atazekisesi pa Babiloni si pule la si rau koasa baņara pude la vivinei ni gua sapu ta evaņa pa Zerusalema. Hola kaiqa totoso si vagi vina malumu si rau koa sa pude pule ⁷ la pa Zerusalema. Gua, meke hodahodaka nia arau sa kinaleana sapu va malumia tu e Eliasibi koe Tobaia si keke lose koasa Zelepade pude tavetavete nia sa. ⁸ Ta naziri sisigiti si arau meke gona vura ni rau koasa lose sari doduru likakalae te Tobaia. ⁹ Meke tozi ni rau sari na hiamā pude va via i meke va madi i sari na lose, meke paleke nuquru pule ni rau sari na tinitoņa tavetaveteana pa Zelepade, na vinariponi huiti, meke na oto huda humaņa lea.

* 13:2 Nab 22:1-6

¹⁰ Meke ta tozi nia tugo rau sapu lopu ta poni ni ari na tie Livaeti sari dia hinia, meke sapu ele pule la pa dia inuma sari na tie Livaeti meke sari na tie kerakera pa Zelepade.* ¹¹ Ke gegesi rau sari na koimata sina lopu galagala nia rini sa Zelepade. Vagi pule mae ni rau pa Zelepade sari na tie Livaeti meke sari na tie kerakera, meke veko pule lani rau pa dia tinavete. ¹² Meke sari doduru tie pa Ziuda si podalae paleke pule mae ni rini sari na dia keke pa manege koa ri na huiti, vaeni, meke na oela olive.* ¹³ Meke vekoi rau sari kasa tie hire pude kopu ni sari lose vekovekoana vinariponi: E Selemaea, na hiamā; e Zedoki sa tie va tumatūmae; meke Pedaia, na tie Livaeti. E Hanani sa tuna koreo e Zakura sapu tuna koreo e Matanaea, si pude varitokae koa rini. Gilania rau sapu ta ronudi sari tie hire. Dia tinavete si pude hia i sari na ginani la koari na turaṇadia.

¹⁴ Ke qua Tamasa, Mu balabala au koari na tinavete leadi hire, lopu huara pani saripu taveti rau tanisa Mua Zelepade meke sa vinahesi.

¹⁵ Koari na totoṣo arini si dogori rau sari na tie pa Ziuda sapu munala vagi kolo qurepi^d pa rane Sabati meke suraṇa vagi huiti koari na don'ki, turaṇae vaeni, qurepi, piqi, meke kaiqa pinaleke pule. Meke suraṇa nuquru mae ni rini pa Zerusalemā pa rane Sabati. Ke va balau i rau pude lopu holuholu ginani pa rane Sabati.*

¹⁶ Kaiqa tie mae guadi koasa vasileana lavata pa Taea si koadi pa Zerusalemā. Arini si hoke

* **13:10** Diut 12:19 * **13:12** Mal 3:10 * **13:15** Ekd 20:8-10;
Diut 5:12-14; Zer 17:21-22

paleke nuquru mae igana meke doduru votiki likakalae meke holuholu ni pa Zerusalem pa korapa rane Sabati koari na tie Ziuda. ¹⁷ Gegesi rau sari na palabatu pa Ziuda meke zamai, “Nasa sa tinavete kaleana korapa tavetia gamu hie? Lopu va madia gamu sa rane Sabati. ¹⁸ Vea, lopu asa tu si tavetia ari na tiatamada, ke tava kilasa si gita meke sa nada popoa lavata hie? Meke kamahire si korapa va gevuru pule ia gamu sa tinañaziri te Tamasa pude raza mae ia sa popoa Izireli, sina lopu va madia gamu sa rane Sabati.”

¹⁹ Ke garunu zinama si rau pude tukui sari sasada pa Zerusalem pana kamo sa huporo pa veluvelu rane Poraede meke lopu kaqu ta tukele osolae hola tu sa rane Sabati. Vekoi rau sari kaiqa qua tie kopu koari na sasada pude loke likakalae si ta suraṇa nuquru mae koasa vasileana lavata pa rane Sabati. ²⁰ Keke babe karua totoṣo si va hola boni sari tie vata holuholu likakalae pa sadana sa goba. ²¹ Ba la gegesi rau si arini, “Na vea ke va hola boni si gamu pa kalina sa goba? Pana tavete pule ia gamu si hie, si kote mae tuqe vagi gamu rau.” Podalae pa totoṣo asa si lopu pule mae si arini pa rane Sabati. ²² Garuni rau sari na tie Livaeti pude va via meke va madi pule ni meke la kopu koari na sasada pude va sosodea sapu tava madi sa rane Sabati.

Ke qua Tamasa, Mu balabala au koasa ginugua hie, Mamu toka nau koa sa Mua tataru nabuna.

²³ Koa sa totoṣo tugo asa si dogoria rau sapu sari tie pa popoa Ziuda si haba i sari barikaleqe pa Asidodi, Amoni, meke Moabi.* ²⁴ Meke

* **13:23** Ekd 34:11-16; Diut 7:1-5

kukuruna ari dia koburu si zama pa zinama Asidodi, babe pa zinama tadi kaiqa votiki tie, ba lopu tumae zama nia sa mami vinekala soti.

²⁵ La va tia i arau sari tie arini, leveni, komiti, meke puki rau kaludia. Zama nonoi rau pude tokotokoro pa pozana Tamasa sapu arini, babe sari tudia si lopu kaqu varihaba pule la koari na tie karovodi, gua!

²⁶ Zama si arau, “Sari na barikaleqe karovodi na turaṇa va seana se Solomone sa baṇara. Loke baṇara pa kasia popoa si tava lavata gugua asa. Na tataru nia Tamasa si asa meke va baṇaria Sa pa Izireli, ba hoqa si asa koa sa sinea hie.*

²⁷ Vegua kaqu lulia gami sa sirana tamugamu meke va karia sa nada Tamasa pude habai sari na barikaleqe karovodi?”

²⁸ Keke tuna koreo e Zoiada, sa tuna koreo e Eliasibi sapu sa nati hiama kenukenue, si haba ia sa si keke tuna vineki e Sanibalati sa tie pa Beti Horoni, ke hitu pania rau si asa pa Zerusalema.*

²⁹ Kei Tamasa, Mu balabala i gua sapu va boni gunia ri na tinoni sara sa tinavete Tamugoi koari na tuturuana tadi na hiama, meke na vinariva egoi nabuna pu tavetia Goi koari na hiama meke na tie Livaeti.

³⁰ Ke va via i rau meke va madi sari na tinoni koari doduru ginugua karovodi. Taveti rau sari na tinarae tadi na hiama meke tadi na tie Livaeti pude kaqu hopeke gilani arini sari dia tinavete.

³¹ Meke va namai tugo rau sari vinariponi huda pude mae pa hopeke dia totošo, gua tugo sari na vua kekenu rina huiti na vua huda.

* **13:26** 2 Samuela 12:24-25; 1 Baṇ 11:1-8 * **13:28** Nehe 4:1

Ke Tamasa, Mu balabala i sari doduru hire;
Mamu mana nau.

Buka Hope
The Holy Bible in the Roviana language of the
Solomon Islands
Buk Baibel long langguis Roviana long Solomon
Islands

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Roviana

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021

2a5324ac-61e8-5e5b-b226-f3d15850d7c5